

O svećeničkom celibatu u krizama današnje Crkve

IVICA RAGUŽ*

UDK 241.82:261.4
254.1:241.82(091)
Izvorni znanstveni rad
Primljeno:
11. lipnja 2010.

Sažetak: Članak promišlja o uvijek gorućemu pitanju celibata u krizama današnje Crkve. U prvomu dijelu pokušava se teološki opravdati celibat kao prikladnije sredstvo ostvarenja svećeničkoga poziva od bračnoga života. Navode se posebno crkveni oci, koji svi jednoglasno promatraju celibat savršenijim staležom od bračnoga, pri čemu to ne znači da netko postaje samim tim savršeniji, ukoliko pripada celibatu. U drugomu dijelu ukratko se predstavlja današnja situacija Crkve, krize u Crkve koje pogađaju i sam celibat. Premda se i dalje tvrdi da je celibat prikladnije sredstvo za ostvarenje svećeničkoga poziva, Crkva bi mogla promisliti ima li postojeća obveza celibata za svećeništvo još smisla, ako li se celibat shvaća kao isključivi izričaj moći, oholosti ili kao sigurno utočište za homoseksualne osobe. No, unatoč navedenim krizama članak se ipak shvaća kao svojevrсни pledoaje za svećenički celibat, koji i danas može biti i jest »jasniji znak« kraljevstva Božjega.

Glavne riječi: celibat, svećeništvo, evanđeoski savjeti, brak, Crkva.

O svećeničkom celibatu u posljednjih nekoliko desetljeća napisano je toliko knjiga, rasprava i studija, za kojima na daleko zaostaje svako razdoblje povijesti Crkve. Celibat je tako za neke bio dokaz svega onoga što u Crkvi nije evanđeosko, a to su: prisila, mržnja prema tijelu, zapostavljanje žena, apsolutna poslušnost prema hijerarhiji, izričaj nezrelosti itd. Danas je ta kritika još više pojačana najnovijim pedofilskim skandalima, koji su za mnoge u Crkvi samo posljedica celibatskoga načina življenja. Drugi su također tvrdili da je celibat glavni krivac sve rastuće krize svećeničkoga poziva i nedostatka svećenika u Crkvi. Stoga i ne čudi da su mnogobrojni teolozi tražili i još se zalažu za ukidanje svećeničkoga celibata i za uvođenje prakse tzv. »prokušanih muževa« (»viri probati«). Pa čak i oni koji

* Doc. dr. sc. Ivica Raguž, Katolički bogoslovni fakultet u Đakovu Sveučilišta J. J. Strossmayera u Osijeku, P. Preradovića 17, p.p. 54, 31400 Đakovo, Hrvatska, iva.raguz@djkbf.hr

brane postojeći zakon Crkve da se svećeništvu pripuste samo oni kandidati koji su se odlučili živjeti u beženstvu, o važnosti i ljepoti celibata teološki rijetko kad promišljaju. Uz rijetke iznimke, branitelji celibata uglavnom donose vrlo vrijedne povijesne analize razvoja svećeničkoga celibata u Crkvi, ali koje slabo ili gotovo nikako ne koriste teološkoj opravdanosti povezivanja celibata sa svećeništvom. Osim toga, gotovo svi prešutno ističu da su brak i celibat sasvim istovjetni načini savršenijega ostvarenja kršćanske vjere u svijetu. Vjerojatno se ne varamo, ako kažemo da se svećeničkom celibatu danas pristupa samo na dva načina: ili ga se odbacuje, ili ga se teološki nepromišljeno prihvaća i brani.

Stoga ćemo u prvomu dijelu ovoga članka ponajprije pokušati progovoriti o svećeničkom celibatu na danas vrlo nepopularan način. Predmet naše analize ne će biti povijest celibata¹, nego svojevrsna teološka apologija celibata kao savršenijega staleža za ostvarenje kršćanske vjere, a time i prikladnije forme svećeništva. U drugomu dijelu pružit ćemo kritiku celibata, posebice življenje celibata u današnjoj Crkvi. Ukazat ćemo na određene razloge krize i beznačajnosti celibata koji proizlaze prvenstveno iz problematike same Crkve. Drugim riječima, vidjet ćemo da se razlozi krize celibata ne kriju samo u današnjemu društvu, nego u samoj Crkvi. Ta će nam kritika omogućiti da damo smjernice za jedno drukčije tlo, plodno tlo u Crkvi, na kojemu se može razvijati i živjeti svećenički celibat.

1. Celibat – prikladniji način ostvarenja svećeničkoga poziva

»Tko kaže da stanje braka treba pretpostaviti stanju djevičanstva ili celibata, ili da nije bolje i blaženije ostati u djevičanstvu ili celibatu nego li vezati se ženidbom: neka bude kažnjen anatemom.« (DH 1810.) »Neki naime tvrde da Božja milost, koju sakrament ženidbe daje iz učinjenoga čina, tako posvećuje služenje ženidbom da ono postaje učinkovitije sredstvo koje pojedine duše povezuje s Bogom negoli samo djevičanstvo, jer je naime sakrament kršćanska ženidba, a ne djevičanstvo. To naime učenje proglašavamo krivim i štetnim. Istina je naime da taj sakrament zaručnicima podjeljuje milost kako bi bračnu dužnost mogli sveto obavljati; isto tako da učvršćuje međusobnu vezu ljubavi, kojom se oni drže međusobno povezanim; ali ona (ženidba) nije zato ustanovljena da služenje ženidbom učini po sebi prikladnijim sredstvom za povezivanje duša zaručnika vezom ljubavi sa samim Bogom.« (DH 3911-3912) Ova dva teksta, prvi iz kanoana o sakramentu ženidbe Tridentskog sabora 1563., a drugi iz enciklike »Sacra virginitas« 1954. godine, jasno ističu kako je djevičanstvo, odnosno celibat savršeniji stalež za ostvarenje kršćanske vjere, kršćanskoga odnosa s Bogom. Premda oba teksta zvuče suhoparno i za današnje uši preoštro (»anathema sit«), oni ne

¹ O tomu vidi S. HEID, *Zölibat in der frühen Kirche*, Schöningh, Paderborn, München, Wien, Zürich, 1998.; A.-M. STICKLER, *Celibat klerika. Povijesni razvoj i teološki temelji*, KS, Zagreb, 2006.

čine ništa drugo doli izriču i sažimaju cjelokupnu teološku tradiciju koja je već od prvih stoljeća celibat držala savršenijim sredstvom za življenje odnosa prema Bogu. Možemo slobodno reći da je to »sententia communis« svih crkvenih otaca. Služeći se određenim tekstovima crkvenih otaca i modernih teologa, sada ćemo ukratko iznijeti razloge teološke opravdanosti celibata kao prikladnijega i boljega sredstva za ostvarenje svećeničkoga poziva.

CELIBAT SAVRŠENIJI STALEŽ OD BRAKA

Svi crkveni oci polaze od činjenice da je Isus Krist živio u celibatu. Svojim je životom posvetio celibat i preporučio ga drugima: »Mislim da ni vrelo neraspadljivosti, sam Gospodin naš Isus Krist, zato nije došao u svijet bračnim putem da bi načinom utjelovljenja istaknuo ovo veliko otajstvo.«² Osim toga, rado se navodi i evanđeoski tekst gdje se tvrdi da se vjernici u nebu ne će ni ženiti, ni udavati, nego će živjeti poput anđela (Lk 20, 36). Osim toga, Isusova majka također je bila djeвица te je ona također svojim životom potvrdila ljepotu i važnost djevičanstva.³ No, najvažniji tekst za crkvene oce bio je sedmo poglavlje Prve poslanice Korinćanima sv. Pavla: »A htio bih da svi ljudi budu kao i ja. [...] A rado bih da budete bezbrižni. Neoženjen se brine za Gospodnje, kako da ugodí Gospodinu. A oženjen se brine za svjetovno, kako da ugodí ženi, pa je razdijeljen.« (1 Kor 7, 7.32-34) Polazeći od tih i drugih biblijskih tekstova, teolozi prvih stoljeća zaključuju da je celibat savršeniji stalež, odnosno bolje sredstvo za odnos prema Bogu zbog sljedećih razloga.⁴

1. U celibatu se čovjek vezao uz Boga, uz »najljepšega od ljudskih sinova« (Ps 45, 3). Dakako da i brak, kao sakrament, vjernika povezuje s Bogom, ali u celibatu se to povezivanje događa izravno i neposredno. Ne radi se o tomu da je druga osoba konkurencija Bogu i da se Boga ne može istinski ljubiti u braku, odnosno da se u braku manje ljubi. Naprotiv, Boga se može jednako snažno ili nikako ljubiti, bilo u celibatu bilo u braku. Celibat je pak savršeniji stalež na razini znaka. U celibatu se čovjek na vidljiv način izravno sjedinjuje s Bogom, odnosno potvrđuje da se s Bogom može i treba sjediniti izravno, jer se s Bogom ništa ljudsko ne može uspo-

² GRGUR IZ NISE, *Spis o djevičanstvu* (preveo Marijan Mandac), Symposion, Split, 1982., str. 111. Također sv. Ambrozije: »A što je onda djevičanska čistoća, nego potpuna tjelesna netaknutost? A tko je njezin začetnik, ako ne bezgrješni Božji Sin, čije je čovještvo neporočno, a božanstvo oslobođeno ljage? Pogledajte, dakle, kolika li je dragocjenost djevičanstva. Krist je bio prije Djevice, Krist se rodio od Djevice.« (*Spis o djevičanstvu*, Symposion, prev. Jozo Marenić, Split, 2001., str. 28.)

³ Vidi AMBROZIJE, *Spis o djevičanstvu*, Symposion, Split, 2001., str. 187.-196. Također sv. Augustin, *De sancta virginitate*, 4. 4.

⁴ O prednosti celibata nad bračnim životom ne govore samo crkveni oci. U grčkih filozofa također prevladava mišljenje da je celibat ponajbolje sredstvo da se ostvari svrha čovjekova života, a to je motrenje Boga. U tom smislu crkveni se oci na određen način naslanjaju na filozofsku tradiciju te joj daju specifično-biblijsko utemeljenje i značenje.

rediti. Na taj način celibat, kao vidljiv znak, kao »jasniji znak«⁵ izriče više ljubavi prema Bogu, prekomjernost ljubavi prema Bogu.⁶ Brak kao takav nije u sebi znak Božje prisutnosti, ili kako piše Rahner, čovjek »ne bira brak, bogatstvo, moć, jer Boga ljubi, nego zato što se već pronalazi u tim stvarnostima, odnosno zato što ih je prihvatio prije nego se doživljava izazvanim Božjom ljubavlju.«⁷ Evanđeoski savjeti, a time i celibat, nastavlja Rahner, »proistječu iz Božje ljubavi, oni su u sebi samima distanciranje spram neproblematičnoga stapanja sa svijetom i zbog toga su u sebi samima izričaj i pojavak vjere, koja se u prihvaćanju Božje milosti distancira od nepristranoga stapanja sa svijetom.«⁸ Jednom riječju, jedino u evanđeoskim savjetima, u celibatu, »vjera dolazi do izražaja u svojoj vidljivoj objektivizaciji upravo zato što sve pozitivne objektivizacije, koje potvrđuju svijet, zastiru vjeru (tamo gdje se ona shvaća i ne ostvaruje kao obična ideološka nadogradnja), budući da su smisleni i bez vjere.«⁹

2. Kako ističe sv. Grgur Nisanski u svojemu spisu o djevičanstvu, »djevičanstvo čovjeku daje krila da bi u njemu čeznuo za nebeskim«¹⁰. Radi se o tomu da djevičanstvo čini vjernika slobodnijim za Boga.¹¹ Naime, bračni život čovjeka čini podijeljenim, ukoliko ga uvodi u sve probleme življenja u ovom svijetu. U središtu celibata tako nije toliko spolnost, koliko pitanje zajedničkoga života muškarca i žene, obitelj i njihovo življenje u svijetu. Grgur Nisanski i Ivan Zlatousti navode sljedeće tegobe: smrt jednoga od supružnika ili djece, strah od budućnosti djece, nesigurnost udovištva, uzajamna ovisnost supružnika, ljubomora, nesigurnost zbog ljepote ili zbog ružnoće bračnoga partnera. Te tegobe teže omogućuju vjerniku da se nepodijeljeno posveti Gospodinu, ali i sebi samomu: »Tko ne živi u braku, od svega toga ništa ne kuša ili lakše podnosi nevolju budući da misao usredotočuje na sebe samoga i zato što ga brige ne potežu na druge strane. Tko je, naprotiv, razdijeljen ženom i djecom, često ni vremena nema uzdisati nad

⁵ G. GRESHAKE, *Biti svećenik u ovom vremenu. Teologija – pastoralna praksa – duhovnost*, KS, Zagreb, 2010., str. 289.

⁶ AUGUSTIN, *De sancta virginitate*, 11.11: »Illa igitur virgo coniugatae merito praeponitur, quae nec multitudini se amandam proponit, cum amore unius ex multitudine inquirat, nec se uni iam componit invento, cogitans quae sunt mundi, quomodo placeat viro, sed speciosum forma prae filiis hominum sic amavit, ut, quia eum sicut Maria concipere carne non posset, ei corde concepto etiam carnem integram custodiret.« T. ŠAGI-BUNIĆ, *Svećenik kome da služi* (reprint), KS, Zagreb, 2010., str. 90.: »Kršćanski celibat poradi kraljevstva Božjega može se shvatiti samo kao opredjeljenje za ljubav, nipošto kao golo odreknuće od ljubavi. Prava je dilema ova: za bračnu ljubav ili za celibatsku ljubav, a nipošto nije prava dilema: za bračnu ljubav ili za žrtvu odreknuća od bračne ljubavi.«

⁷ K. RAHNER, Über die evangelischen Räte, u: *Schriften zur Theologie VII*, Benziger, Einsiedeln, 1966., str. 426.

⁸ Isto, str. 427.

⁹ Isto, str. 429.

¹⁰ GRGUR IZ NISE, *Spis o djevičanstvu*, str. 112.

¹¹ Isto, str. 119.

vlastitim jadima, jer oko srca odzvanja skrb za najdraže.«¹² Stoga je celibat veće dobro od braka.¹³ U celibatu vjernik biva slobodan od svega navedenoga i može se i treba se potpuno posvetiti Bogu i bližnjemu.

3. Celibat vjernika izdvaja iz struktura ovoga svijeta, u kojima se nužno nalazi bračni život.¹⁴ Celibat je prekid tih struktura, neovisnost o njima. U modernoj teologiji ta je misao posebno važna, posebice je razvijaju Karl Rahner i Johann Baptist Metz. Prema Rahneru, kršćanska askeza, a time i celibat, ima smisla samo ako imamo na umu da postoji nešto više od svijeta, a to je Bog. Svijeta, a time i braka, vjernik se ne odriče zbog toga što bi te stvarnosti bile zle, nego zato što postoji nešto veće od tih stvarnosti, odnosno sam Bog. Celibat se tako suprotstavlja »naravnoj težnji svijeta« za zatvaranjem.¹⁵ Sličnoga je mišljenja i Metz. Celibat ne dopušta situiranost u ovaj svijet. On je »izričaj nepomirljive čežnje za 'Danom Gospodina'«, »beskompromisne zauzetosti«¹⁶. Njome se vjernik solidarizira sa svima onima koji su na rubu društvu, s napuštenima i sa slabima. Tu misao celibatske neovisnosti o svijetu crkveni oci pojašnjavaju i idejom pobjede celibata nad smrću. Naime, celibat rađa isključivo za život vječni, dok bračni život rađa život koji vodi u smrt: »Tjelesno, naime, rađanje – neka riječ ne ozlovolji nikoga – nije ljudima toliko ishodište života koliko smrti. Raspadljivost počinje rađanjem. Oni što su po djevičanstvu s njim prekinuli, u sebi su smrti postavili među i spriječili da se po njima dalje širi.«¹⁷ Pobjeda nad smrću omogućuje osobama u celibatu da se lakše suprotstave svim negativnostima ovoga svijeta. Ono u sebi tako krije snažan proročki i kritički naboj za Crkvu i društvo.

¹² *Isto*, str. 121. Augustin također ističe da je vjernik u celibatu povjerio svoj život onomu (Bogu) koji nema slabosti, kojega se ne trebamo bojati zbog onoga što ne vidimo, kako je slučaj u braku: »Videte, cum quanta securitate ametis, cui displicere falsis suspicionibus non timetis. Vir et uxor amant se, quoniam vident se, et quod non vident, timent in se; nec certi gaudent ex eo, quod in manifesto est, dum in occulto suspicantur plerumque quod non est. Vos in isto, quem oculis non videtis et fide conspicitis, nec habetis verum quod reprehendatis, nec eum metuitis, ne de falso forsitan offendatis. Si ergo magnum amorem coniugibus deberetis, eum, propter quem coniuges habere noluistis, quantum amare debetis?« (*De sancta virginitate*, 55.56)

¹³ AUGUSTIN, *De sancta virginitate*, 18.18: »Qui ergo sine coniugio permanere voluerint, non tamquam foveam peccati nuptias fugiant, sed tamquam collem minoris boni transcendant, ut in maioris continentiae monte requiescant.«

¹⁴ Usp. GRGUR IZ NISE, *Spis o djevičanstvu*, str. 138.-139.

¹⁵ K. RAHNER, *Passion und Ascese*, u: *Schriften zur Theologie III*, Benziger, Einsiedeln, 1959., str. 95.-97. Također K. RAHNER, *Sluge Kristove. Razmatranja o svećeništvu*, Vrelo života, Sarajevo, 1978., str. 93.-109.

¹⁶ J. B. METZ, *Zeit der Orden. Zur Mystik und Politik der Nachfolge*, Herder, Freiburg, Basel, Wien, 1977., str. 64.

¹⁷ GRGUR IZ NISE, *Spis o djevičanstvu*, str. 166.

CELIBAT I SVEĆENIŠTVO

Ne ulazeći u ostale vidove teologije celibata, dovoljno je razvidno zašto je kršćanska tradicija gotovo u potpunosti isticala da je celibat savršeniji stalež ili bolje sredstvo za ostvarenje kršćanske vjere. No, time se još ništa ne kaže treba li Crkva i dalje inzistirati na tomu da svećenički poziv veže uz celibat. Gledajući povijest Crkve, možemo slobodno reći da se celibat od samih početaka Crkve pokazao prikladnijim načinom ostvarenja svećeničkoga poslanja od braka. U svojoj knjizi o celibatu Stephan Heid argumentirano je pokazao kako je Crkva, uz određene iznimke, uvijek zahtijevala od svećenika ako ne celibat pod vidom beženstva, tada celibat kao uzdržljivost od spolnosti u braku. Prednost celibatu danas pridaje i pravoslavna Crkva, jer i dalje biskupski red mogu primiti samo oni koji žive u celibatu. Ako je biskupski red punina svetoga reda, tada se time također prešutno potvrđuje da celibat prikladnije sredstvo za ostvarenje svetoga reda, a time i svećeništva. Navest ćemo sada tri razloga zašto je Crkva prepoznala u celibatu bolje sredstvo ostvarivanja svećeništva i zašto se i danas s pravom zahtijeva da svećenici žive u celibatu.

Celibat, shvaćen kao beženstvo ili kao uzdržljivost od spolnosti, jest prikladniji za svećeništvo od braka, »mnogostruko pristaje svećeništvu« (PO 16,2), ukoliko više odgovara samoj naravi svećeništva. Mogli bismo reći da je uloga sakramenta sv. reda, a time i svećeništva, uprisutnjivati objektivni princip kršćanske vjere i Crkve, a to je Isus Krist.¹⁸ To znači da sv. red treba sakramentalno predstavljati Isusa Krista koji se ne može tumačiti i razumjeti kategorijama ovoga svijeta. Isus Krist, u svojem boštvu i čovječstvu, jest radikalno drukčiji od svijeta. On se također ne može i ne smije poistovjetiti s Crkvom. Isus Krist nije Crkva, on ostaje trajno »nasuprot« Crkvi. Celibat proizlazi upravo iz takve teologije svećeništva kao njegovo prikladnije sredstvo. Radi se o sljedećem:

Prvo, vidjeli smo da celibat ostvaruje izravno zajedništvo s Bogom, a time predstavlja »jasniji znak« Božjega kraljevstva od braka. Pridjev »jasnije« izražava da Bog nije svijet, da Bog nije Crkva, da Bog ostaje trajno drukčiji od svijeta i Crkve. Jednom riječju, celibat čini ono što čini i svećeništvo: jedan na razini osobnoga odreknuća, a drugi na razini sakramenta i funkcije predstavljaju novost, drugotnost i primarnost Isusa Krista spram svijeta i Crkve. On je taj koji vodi, podučava i posvećuje Crkvu. Dok brak izražava dimenziju sjedinjenja Krista i Crkve, celibat i svećeništvo izriču u svojoj objektivnosti dimenzije nesvedivosti i nasuprotnosti Krista i Crkve i svijeta. Iz toga slijedi da bi brak bio u puno većoj opasnosti da naturalizira svećeništvo, a time i Crkvu. Kako brak pripada strukturama ovoga svijeta, i svećeništvo bi se vrlo lako suobličilo strukturama ovoga svijeta. Drugo, celibat je prikladniji od braka za svećeništvo, ukoliko svećeništvo po svojoj naravi zahtije-

¹⁸ Usp. H. U. v. BALTHASAR, *Sponsa Verbi*, Johannes, Einsiedeln, 1961., str. 335. Opširnije o tomu H. U. v. BALTHASAR, *Christlicher Stand*, Johannes, Einsiedeln, 1981., str. 216.-266.

va angažman cijeloga čovjeka. Svećeništvo nije zvanje ili zanimanje poput ostalih. Ono zahtijeva cijeloga čovjeka. Stoga Balthasar s pravom ističe da bi se svećeništvo uvijek trebalo temeljiti u svjetlu donatističke opasnosti. Dakako ne u smislu da se podlegne donatizmu, nego da se istakne kako svećeništvo nije poput drugih funkcija, kako ono zahtijeva suobličavanje »Kristovu egzistencijalnom svećeništvu.«¹⁹ Odatle je razumljivo da svećeništvo »po sebi samomu zaziva osobno nadopunjenje koje ne može biti drugo doli bezuvjetna predanost, koja uključuje temeljni zavjet prisutan u svakoj ljubavi, a to je odreknuće vlastitoga.«²⁰ Celibat ne dopušta da se svećeništvo pretvori u običan »job«: »Točka o kojoj sve ovisi jest ta da je potpuna predanost Kristu (ostavljanje svega, i žene i djece Lk 18, 30) sada povezana sa zadaćom da se ovo 'potpuno' uloži u služenje Kristovu stadu, da ovdje sada zadobiva svoje konkretno područje primjene, i da čitavo ovo služenje prema katoličkom poimanju ne sliči nekom svjetovnom 'jobu', nego ga je sam Krist označio kao posebno udioništvo u djelu otkupljenja do smrti poslušnoga Sina. [...] Po ovom se posvećenijem zalaganju, koje zahtijeva i troši čitav život, svećenik razlikuje od svih djelomičnih zalaganja, koliko god ona bila angažirana, koja pored ovoga pastirskog služenja imaju na raspolaganju druge mogućnosti djelovanja, bilo u braku bilo u nekom svjetovnom zvanju ili zaposlenju.«²¹ Jednom riječju, bez celibatskoga svećeništva Crkva bi bila u velikoj opasnosti da prestane biti Crkva, a to je: ne temeljiti se u sebi, nego sve primati od Isusa Krista. Celibatom se tako na razini znaka bolje i savršenije ostvaruje sama bit svećeništva. Od svećenika se također s pravom očekuje da i svojom vlastitom egzistencijom posvjedoči ono što sakramentalno predstavlja, a to je »agere in persona Christi«: »Ovo 'ostaviti-sve' kršćaninu je općenito, ali mnogo jasnije nositeljima službe, utisnuti znak svjedočenja koji celibat znatno pojačava. Jer brak kao naravna institucija, kao takav još nije svjedočanstvo za Krista, a 'beženstvo radi kraljevstva nebeskoga' to je u najvišoj mjeri.«²²

¹⁹ H. U. v. BALTHASAR, *Pneuma und Institution*, Johannes, Einsiedeln, 1974., str. 364. Također isto, str. 376.-377.

²⁰ H. U. v. BALTHASAR, *Christlicher Stand*, str. 222.

²¹ H. U. v. BALTHASAR, *Svećenička duhovnost*, KS, Zagreb, 2010., str. 25. Također PO 16,2: »A po djevičanstvu, odnosno po obdržavanju beženstva radi kraljevstva nebeskoga prezbiteri se Kristu posvećuju na nov i izvanredan način, uza nj lakše prijanjaju nepodijeljena srca, u njemu se i po njemu slobodnije predaju služenju Bogu i ljudima, slobodnije služe njegovu kraljevstvu i djelu višnjega preporeda te tako postaju sposobniji da u većoj mjeri prime očinstvo u Kristu.«

²² *Isto*, str. 88. Tu se nameće pitanje zašto Crkva nije nikada zahtijevala od svećenika da polože zavjete djevičanstva, siromaštva i poslušnosti, premda je stvarno od njih uvijek to zahtijevala i očekivala. (usp. H. U. v. BALTHASAR, *Christlicher Stand*, 237.-260.) Čini nam se da je temeljni razlog drukčija uloga svećeništva i redovništva u Crkvi. Svećeništvo izražava objektivnu dimenziju, sakramentalno predstavljanje Isusa Krista u Crkvi. Redovništvo se pak više odnosi na subjektivnu dimenziju, na osobnu predanost Isusu Kristu. Stoga redovnici polažu, ispovijedaju svoje zavjete (»professio«), a svećenici primaju sveti red. Da je Crkva kojim slučajem propisala svećenicima i biskupima na izričit način život u evanđeoskim savjetima, izgubila bi se razlika između jedne i druge službe u Crkvi. Osim toga, svećeništvo bi bilo u opasnosti da se reducira na subjektivnu predanost, čime bi bila zatamnjena njegova objektivna sakramentalna funkcija predstavljanja Isusa Krista.

Treće, gledajući današnje stanje braka i obitelji, tada bismo se usudili reći da bi u prijašnjim stoljećima brak možda i mogao biti prikladan za svećeništvo. Nisu potrebne velike analize današnjega stanja braka. Svima je jasno da se brak nalazi u dubokoj krizi. Svakodnevno slušamo o rastućem broju razvoda, povećanju broja ponovno vjenčanih, o obiteljskom nasilju, nemogućnosti ispravnoga odgoja djece, posebice u obitelji, o sve većoj konfliktualnosti i otuđenju između muškarca i žene itd. Mnogima je opet brak besmislena institucija koja pripada prošlim vremenima, tako da se sve veći broj naših suvremenika odlučuje za zajednički život bez institucije braka, isključujući u mnogim slučajevima i djecu. Mogli bismo nabrajati do u nedogled razne vidove krize braka, s kojima se opis braka u crkvenih otaca čini uistinu bezazlenim. I ovo navedeno posve dovoljno pokazuje što bi se dogodilo kad bi se dopustila ženidba svećenika. Koliko god svećeništvo bilo u krizi s celibatom, mišljenja sam da bi sa ženidbom svećeništvo zapalo u još puno dublje poteškoće koje bi ugrozile svećeništvo u njegovoj suštini.²³

Sve u svemu, možemo zaključiti da je celibat danas, kao i prije, prikladnije sredstvo za ostvarenje svećeništva. Stoga Crkva s pravom očekuje od onih koji su se odlučili za svećenički poziv da prihvate i žive celibatski život. Ali time naše razmatranje tu ne staje. Stavili smo kao naslov ovoga promišljanja celibat u Crkvi danas. Ne bi bilo dostatno, čak bi možda zvučalo i ideološki, kad o celibatu, o njegovim poteškoćama, ne bismo razmatrali u kontekstu današnje Crkve. Naime, postavlja se pitanje pogoduje li ozračje današnje Crkve ili naprotiv sprječava teološki utemeljenu prikladniju povezanost celibata sa svećeništvom.

2. Poteškoće celibata u današnjoj Crkvi

Crkva je od svojih samih početaka bila u krizi. Dovoljno je samo otvoriti poslanice sv. Pavla i moći ćemo vidjeti kolike su podjele i prijepori vladali u prvim kršćanskim zajednicama. To se odnosi i na cijelu povijest Crkve. Mogli bismo reći da je Crkva uvijek bila u krizi. Stoga samo oni koji ne poznaju Crkvu mogu govoriti tako o krizi Crkve kao da ona nikad nije postojala. Takav pogrješan govor o krizi Crkve rađa pogrješnim zahtjevom za reformom Crkve. Kako se dobiva dojam da je tek sada Crkva u krizi, nerijetko se više ne razlikuje ono što je kod određene krizne

²³ Kao protuargument obično se navodi primjer protestantskih pastora i pravoslavni svećenika. No, ženidba protestantskih pastora nije dobar argument za ženidbu katoličkih svećenika, budući da »svećeništvo« u protestantskim crkvenim zajednicama ima drukčije značenje, kao što se i sama Crkva drukčije poima. »Svećeništvo« nema sakramentalno značenje, ili jednostavno rečeno, bitno se od razlikuje od katoličkoga poimanja. S druge pak strane, i ženidba pravoslavni svećenika ne može se koristiti kao argument za ukidanje celibata u svjetovnih svećenika. Naime, za razliku od Katoličke crkve, pravoslavne Crkve ponajprije su episkopalne i monaške Crkve, tako da svećenici nemaju važnu teološku i pastoralnu ulogu. To se lako uviđa i u pastoralu pravoslavni Crkava, gdje se od pravoslavni svećenika ne zahtijeva nikakav veći pastoralni angažman osim liturgije. Stoga je razumljivo da i pravoslavna Crkva dopušta ženidbu svojim svećenicima. Jednom riječju, teološko-pastoralna stvarnost pravoslavni Crkava bitno je drukčija od stvarnosti Katoličke crkve.

stvarnosti bolesno od onoga što je zdravo, nego se cijelu stvarnost proglašava bolešnom i potrebitom odstranjenja. To je slučaj u nebrojenih rasprava o svećeničkom celibatu. Kriza se celibata predstavlja kao da ona nikad nije postojala te se traži njegovo ukidanje. Ipak, i takav pogriješan govor o krizi Crkve jest koristan za Crkvu, jer upozorava na ona problematična područja crkvenoga života koja su se udaljila od nasljedovanja Isusa Krista. U tom smislu potrebno je progovoriti o današnjoj krizi Crkve, dakako ne s gledišta kao da ta kriza nikad prije postojala. Ukazat ćemo samo na neke vidove krize koji će nam biti korisni za naše razmatranje o svećeničkom celibatu.

CELIBAT I MOĆ

Sv. Bernard iz Clairvauxa piše da Crkva u svojoj povijesti prolazi kroz tri temeljne napasti.²⁴ Prije Konstantinova obrata Crkva je bila izazvana napašću straha, odnosno straha od smrti, jer je Crkva bila izložena progonstvima te se od nje zahtijevalo mučeništvo. Druga napast pojavila se nakon što je Crkva s Konstantinom dobila slobodu. Sada se Crkva daje zavesti slavom i moću zbog kojih nastaju hereze. Treća napast, koju Bernard uviđa u Crkvi svojega doba, jest napast licemjerja. Dok se u prethodnoj napasti još i moglo razlikovati istinske od lažnih vjernika, sada je to nemoguće. Svi se pozivaju na Isusa Krista, djeluju potpuno u skladu s vjerom Crkve, a zapravo kao licemjeri žive sasvim protivno: »Svi prijatelji, a svi neprijatelji; svi zajedničari, a zapravo svi protivnici; svi bliski, a nitko miroljubiv; svi bližnji, a svi traže svoj vlastiti interes. Službenici su Kristovi, a služe Antikristu. Primaju časti nastupaju u ime Gospodnjih dobara, a Gospodinu ne iskazuju čast. Zato se svaki dan u njih može vidjeti elegancija dvorskih ljudi, odjeća glumaca, kraljevska raskoš. Zato su u njih zlatne uzde, sedla i mamuze: više su im zlatne mamuze nego oltari. Posvuda se mogu vidjeti raskošni objedi, i u hrani i u posuđu; bančenja i pijančevanja, citra, lira i flauta. [...] Zbog svega toga žele biti i jesu župnici, dekani, arhidakoni, biskupi i nadbiskupi. Te im se službe ne dijele po zaslugi, nego ih postižu onom kugom koja se šulja kroz tmine.«²⁵ Služeći se ovim Bernardovim promišljanjem, mogli bismo reći da i današnju Crkvu, posebice zapadnu Crkvu, pogađa ova treća napast, napast licemjerja. Mučeništvo više nije gorući problem, a

²⁴ BERNARD IZ CLAIRVAUXA, *Sermones in Cantica Canticorum*, XXXIII., 10.-16.

²⁵ *Isto*, XXXIII., 15.: »Omnes amici, et omnes inimici; omnes necessarii, et omnes adversarii; omnes domesticus, et nulli pacifici; omnes proximi, et omnes quae sua sunt quaerunt. Ministri Christi sunt, et serviunt Antichristo. Honorati incedunt de bonis Domini, qui Domino honorem non deferunt. Inde is quem quotidie vides meretricius nitor, histrionicus habitus, regius apparatus. Inde aurum in frenis, in sellis et calcaribus, et plus calcaria quam altaria fulgent. Inde splendidae mensae et cibus, et scyphis; inde commessiones et ebrietates; inde cithara, et lyra, et tibia; inde redundantia torcularia, et promptuaria plena, eructantia ex hoc in illud. Inde dolia pigmentaria, inde referta marsupia. Pro hujusmodi volunt esse et sunt ecclesiarum praepositi, decani, archidiaconi, episcopi, archiepiscopi. Nec enim haec merito cedunt, sed negotio illi, quod perambulat in tenebris.« Još žešća kritika kleričkoga života može se pronaći u Bernardovu djelu *De conversione ad clericos* XX.

hereza i velikih teoloških prijepora gotovo da više i nema. Mogli bismo reći da je zavladao određeni mir u Crkvi, slično kao u Bernardovo doba, a zapravo Crkvu izjeda licemjerje. U većini zapadnih država Katolička je crkva i dalje, nakon višestrukih pokušaja da se smanji njezin utjecaj u društvu, od Francuske revolucije, fašizma, komunizma sve do sekularizacije, ostala važan čimbenik političkoga i društvenoga života. Dakako problem nije u prisutnosti Crkve u političkom i društvenom životu kao takvoj, jer je poslanje Crkve da bude Kristov kvasac u tijestu ovoga svijeta. Problem je u tomu što se pripadnost Crkvi, napose crkvenoj hijerarhiji shvaća kao pripadnost moći ovoga svijeta. Pripadati Crkvi, postati svećenik i biskup kao da više ne predstavlja nikakvo posebno odreknuće od svijeta, nego zapravo suprotno: ukorjenjivanje u ovaj svijet, preuzimanje moći i utjecaja. Takav mentalitet moći rađa i mentalitet trijumfalizma. Crkva više nije »*Ecclesia triumphans*« u znaku križa, nego u znaku ovosvjetske moći. Sve to samo dokazuje ono što je Bernard nazvao napašću licemjerja. Danas se svi u Crkvi pozivaju na Krista, gotovo svi obdržavaju zakone Crkve, a u stvarnosti djeluju protiv Krista i protiv Crkve. Nema više heretika protiv kojih bi se mogli pisati teološki traktati, nego samo licemjeri koje se može raskrinkati jedino vlastitim životom svetosti.

U takvoj Crkvi i svećenički celibat biva ugrožen. Umjesto da bude jasnijim i savršenijim znakom pripadnosti Kristu i sakramentalnom predstavljanju Isusa Krista, da bude izazov i kritika ovoga svijeta, celibat postaje »savršenijim načinom« suočavanja ovom svijetu, lakšim načinom ostvarenja potrebe za moći. Svećenici, slobodni od muka i tegoba bračnoga života, mogu postati lako neranjivi za potrebe bližnjega, neometano se mogu posvetiti traženju moći i vladanja, bilo u Crkvi bilo u društvu.²⁶ Celibat im postaje alibi za vlastite slabosti i ograničenosti, za »nedostatak ustrajne ljubavi. Rasprave, koje svećenik treba podnijeti, odmah se prekidaju tako što se ukazuje na pravo i autoritet. Taj je ukaz često prikladan, ali isto tako često samo prikriva latentni strah od izloženosti nezaštićenosti i nemoći međuljudskih odnosa. Ne radi se o tomu da svećenik pod svaku cijenu dopušta da ga masa koja ništa ne razumije i ogorčeni pojedinci napadaju. Radi se o tomu da on ne izbjegava ozbiljnost istinskoga sučeljavanja s bratom, čiji je on brat, a ne učitelj, i da možda, ako je već izbjegao tomu sučeljavanju, dopusti da mu tu pogrješku drugi kaže u lice

²⁶ H. de LUBAC, *Glaubensparadoxe*, Johannes, Einsiedeln, 1972., str. 51.: »Što je svećenik više svjestan svojega važnog duhovnoga poslanja i njemu je vjeran, tim više on ima pravo, obvezu da se oslobodi od pukih političkih problema i ljudskih interesa. Njegov stav spram političke moći bit će istovremeno prilagodljiva lojalnost i izvjesna indiferentnost. Zbog toga će ga jedni smatrati servilnim, a drugi previše distanciranim. Prigovorit će mu se da olako i prebrzo prihvaća promjenu vladajućih sustava i prilagođava se promjenjivom političkom pravovjerju. Kako bi ostao neovisan, svećenik mora računati s takvim pogrješnim shvaćanjem koje će doživjeti ne samo od strane protivnika, nego i od onih koji su mu bliski, od iskrenih i dobrih ljudi. No, njegov stav prema ljudskim stvarima nije ni izdaja, ni bijeg. To će već drugi uočiti kada se za to bude pružila prigoda. Njegov stav sastoji se od djelatne i dosljedne vjernosti svojoj biti kao 'Božjega čovjeka'. Svećenik živi potpuno od onoga što pripada njegovu Ocu, i tamo privodi, prema Kristovu primjeru i kao Kristov poslanik, svoju braću.«

i da je prizna.«²⁷ Ili, kako piše sv. Bernard, mnoge osobe u celibatu »odustaju od braka kao lijek te se bezobzirno predaju svim vrstama sramotnih požuda«²⁸. Umjesto da se više ljubi bližnje, celibat se koristi za što lakše ostvarenje tjelesnih požuda.

CELIBAT, OSTALI EVANĎEOSKI SAVJETI, OHOLOST, HOMOSEKSUALNOST

Nadalje, veliki problem celibata također je njegova odvojenost od drugih evanĎeoskih savjeta. Postavlja se pitanje koja je svrha celibata, kao jasnijega znaka odreknuća od svijeta i pripadnosti Bogu, ako svećenici uopće ne žive i ne prihvaćaju evanĎeoske savjete siromaštva i poslušnosti: »Da postanemo djevice, nije dovoljno da se ne vjenčamo. Potrebna je čistoća duše, a pod čistoćom razumijevam ne samo udaljenost od zlih i sramotnih požuda, od plesnjaka i briga, nego odsutnost misli koje se odnose na materijalne stvari. Ako li to nedostaje, čemu onda koristi fizička čistoća?«²⁹ Bez siromaštva celibat se pretvara u jednu običnu uhljebljenu egzistenciju, napose tamo gdje sami svećenici od svojega odijevanja do uporabe tehnike (skupocjeni automobili!) koriste statusne simbole moći i luksuza. Posve je razvidno da tako življeni celibat gubi svako značenje. Za razliku od poslušnosti, evanĎeoski savjet siromaštva puno je važniji za vjerodostojnost svećeničkoga celibata u samoj Crkvi, ali i u odnosu Crkve i svijeta. Siromaštvo je vidljivo, i o njezinoj vidljivosti ili nevidljivosti ovisi i smisao celibata. Dakako, celibat se vjerodostojno može živjeti jedino uz poslušnost. Ako je celibat savršeniji način pripadanja Bogu, tada se on nužno ostvaruje u poslušnosti.³⁰ Poslušnošću Crkvi, biskupu ili svom poglavaru svećenik potvrđuje da je umro svijetu, da je postao sveto ravnodušan spram obojstranskih funkcija i službi. S jednakom strašću i odmakom može se posvetiti svakoj službi koju mu namjenjuje Crkva.

Ne ulazeći u daljnje analize, sve navedeno dostatno pokazuje da je celibat u takvom kontekstu beznačajan i nevjerodostojan znak Božjega kraljevstva. Zapravo, s celibatom se događa ono što je francuski književnik George Bernanos nazvao »svećeničkom glupošću«: »Plaćamo skupo, vrlo skupo, nadnaravno dostojanstvo našega poziva. Smiješno i uzvišeno uvijek su tako blizu. A svijet, inače tako velikodušan prema smiješnosti, našu smiješnost mrzi nagoni. Ženska glupost, na primjer, već prilično ljuti ljude, a svećenička glupost još mnogo više. [...] Otuđenost tolikih ubogih ljudi prema svećeniku, njihova duboka antipatija – ne mogu se objasniti, kako bi nas htjeli uvjeriti, samo više ili manje nesvjesnom pobunom pohlepe protiv

²⁷ H. U. v. BALTHASAR, *Sponsa Verbi*, str. 410.

²⁸ BERNARD IZ CLAIRVAUXA, *De conversione ad clericos*, XX., 36.: »Multi utique libertatem, in qua vocati sunt, in occasionem carnis dedisse videntur, abstinentes remedio nuptiali, et in omne deinceps flagitium effluentes.«

²⁹ IVAN ZLATOUSTI, *La verginità*, Città nuova editrice, Roma, 1990., LXXVII, str. 266.

³⁰ Sasvim je razumljivo da ovdje ne možemo dalje razvijati temu svećeničke poslušnosti. Više o tomu G. GRESHAKE, *Biti svećenik*, str. 303.-308. K. RAHNER, *Sluge Kristove*, str. 75.-92. H. U. v. BALTHASAR, *Nova pojašnjenja*, KS, Zagreb, 2005., str. 165.-183.

zakona Božjega i onih koji ga utjelovljuju. ... Čemu nijekati? Da stekneš osjećaj odvratnosti prema ružnoći, nije neophodno da imaš sasvim jasnu predodžbu o ljepoti. A osrednji svećenik je ružan.«³¹ Ove Bernanosove rečenice možda zvuče preoštro. No, svi se veliki teolozi prvih stoljeća slažu da je celibat daleko gori od braka, ako se ne živi na svet i vjerodostojan način. Tako sv. Ivan Zlatousti piše: »Djevičanstvo je lijepo upravo zato što lišava nepotrebnih briga i dopušta da posvetimo cijelo slobodno vrijeme za djela koja se sviđaju Bogu. A ako se to ne događa, postaje puno gore od braka, jer pokriva dušu trnjem i guši svako čisto i nebesko sjeme.«³² Ne samo da se celibatom ne postaje automatski savršenim, nego se nerijetko događa suprotno. Kako ističu gotovi svi teolozi prvih stoljeća, temeljni problem djevičanstva i svećeničkoga celibata jest oholost. Ona uništava svaki smisao i vjerodostojnost celibata, a time i svećeničkoga poziva. Ovako to sažima sv. Augustin: »Znamo da vam iskazuju čast i smatraju vas boljima od sebe. No, i vi također trebate iskazivati ne manju čast njima koji je iskazuju vama. Ako pak imate svetost čistoga života, trebate se bojati da je ne izgubite zbog oholosti. Svetost se čistoće gubi, bilo povrjedom čistoće bilo ohološću. Mogu reći da su oni koji žive u braku, ako sačuva-ju poniznost, bolji od onoga koji živi u čistoći, a ohol je.«³³ Grgur Veliki: »Određene osobe koje čuvaju cjelovitost tijela, vidjevši da se nemaju zbog čega žaliti, misle da im je sasvim dovoljna nevinost vlastitoga života te ne zapaljuju svoj duh ičim što bi ih poticalo na veću revnost. Tako se događa da se Bogu više sviđa gorljivi život ljubavi nakon grijeha negoli nevinost koja ustraje u tuposti vlastite sigurnosti. [...] Potrebno je opominjati one koji su slobodni od tjelesnoga grijeha da se ne smatraju boljima zbog izvrsnijega puta boljega staleža, ako li niječu koliko su bolja djela onih iz nižega staleža, budući da u prosudbi pravednoga Sudca kvaliteta djela mijenja zasluge životnoga staleža.«³⁴

³¹ G. BERNANOS, *Dnevnik jednoga seoskog župnika*, Hrvatsko književno društvo sv. Ćirila i Metoda, Zagreb, 1969., str. 70.

³² IVAN ZLATOUSTI, *La verginità*, LXXVII, str. 266. Također i Grgur Veliki, *La Regola Pastorale*, Città nuova editrice, Roma, 1995., III, 28, str. 218.

³³ AUGUSTIN, *Sermo* 354, 4.4: »Sed quantum vos illi honorant, tantum et vos mutuam honorificentiam eis praestare debetis. Si enim est in vobis sanctitas, timete ne perdatis eam. Unde? Per superbiam. Aliter perit sanctitas casti, si adulter fuerit; aliter perit, si superbus fiat. Et audeo dicere, coniugalem agentes vitam, si tenent humilitatem, superbis castis meliores sunt.« Također isto, 8.8 i *De Virginitate* 31.31, 51.52. BERNARD IZ CLAIRVAUXA, *De conversione ad clericos* XXI, 37: »Non sit inanis caelibis vitae forma, et vacua veritatis. Quidni periclitetur castitas in deliciis, humilitas in divitiis, pietas in negotiis, veritas in multiloquio, charitas in hoc saeculo nequam?«

³⁴ GRGUR VELIKI, *La Regola Pastorale* III, 28, str. 219. GRGUR IZ NISE, *Spis o djevičanstvu*, str. 199.: »Ima ljudi koji posjeduju istinski zanos i čeznu za tim uzvišenim životom. Ali smatraju da su već samim odabranjem dosegli savršenost, pa su zbog oholosti posrnuli u drugu zabludu. Sebe su u ludosti obmanuli i ono držali za lijepo na što se priklonila njihova misao. Među takve spadaju ljudi koje Mudrost naziva ljenčinama, jer svoje putove posiplju trnjem (Izr 15, 19). [...] Otud potječu sanjari koji opsjene svojih sanja drže vjerodostojnijima od evandeoskih pouka i svoja maštanja nazivlju objavama. 'Između tih ljudi dolaze oni što provaljuju u kuće.' (2 Tim 3, 6) i opet oni drugi koji nedruštvenost i divljaštvo smatraju vrlinom te zaboravljaju zapovijed ljubavi, a nije im poznat ni plod strpljivosti i poniznosti.«

Naposljetku, jedna od velikih poteškoća današnjega celibata jest ta da je ono nerijetko postalo utočište mnogim homoseksualnim osobama. Prihvaćajući celibat one mogu neometano, bez opasnosti da budu prokazane kako ne žive celibat, živjeti svoju homoseksualnost. Gledajući današnja sjemeništa u Europi, ponekad se može dobiti dojam da svećenički celibat sve više privlači upravo homoseksualne osobe. Prema Instrukciji Kongregacije za katolički odgoj, homoseksualne osobe ne smiju biti pripuštene svećeništvu, tj. ne samo one osobe koje prakticiraju homoseksualnost, nego i one koje pokazuju homoseksualnu težnju.³⁵ Ne ulazeći u dublju raspravu o homoseksualnosti, možemo reći da je homoseksualnost teološki i biblijski nedopustiva, jer u homoseksualnosti isto ljubi isto. To je razlog zašto homoseksualnost ne može biti slika odnosa Boga i čovjeka, ukoliko se u tomu odnosu ostvaruje odnos drugoga prema drugomu: »Odatle biva shvatljivo zbog čega Biblija odnose između muškarca i žene upoređuje kao metaforu za odnos između Boga i čovjeka. Ne zbog toga što Bog bio muškarac, a čovjek žena, nego zbog toga što čovjekova dvospolnost najjasnije pokazuje neprevladivu drugačijost u najužoj odnosnosti. Odatle se također može shvatiti zbog čega Pavao u Poslanici Rimljanima antičku sklonost homoseksualnosti dovodi u svezu sa zaboravom Boga antičkoga čovjeka. U oba slučaja utvrđuje neku vrstu manjka transcendencije, izostanak priznavanja drugoga kao drugoga.«³⁶ Stoga je razumljivo da homoseksualnost ne ugrožava samo smislenost celibatskoga življenja, nego i samo svećeništvo. Ovdje ne kanim dati konkretne prijedloge za rješavanje poteškoća homoseksualnosti u sjemeništima, samo smo upozorili na njih. Možemo samo reći da je potrebna veća razboritost poglavara u primanju i vođenju svećeničkih kandidata, gdje će se lakše moći uočiti njihove moguće homoseksualne težnje.³⁷

Naposljetku, mogli bismo reći da su i sadašnji pedofilski skandali u Crkvi samo posljedica pogrješno življenoga celibata, celibata koji se pretvorio u ostvarivanje određene moći i koji se odvojio od evanđeoskih savjeta siromaštva i poslušnosti. Time se ne želi reći da je to jedini razlog pojave skandala. Dakako, pedofilija u Crkvi posljedica je i duha vremena: kao reakcija na seksualizirano društvo, kao neka vrsta perverznooga traženja nevinosti u djece. Uzrok pedofilije dakako je i zlostavljanje koje je sam pedofil doživio u svojem djetinjstvu, kao i pogrješan odgoj u sjemeništima. Imajući sve to u vidu, ipak smo mišljenja da je pedofilija

³⁵ http://www.vatican.va/roman_curia/congregations/ccatheduc/documents/rc_con_ccatheduc_doc_20051104_istruzione_it.html (br. 2)

³⁶ P. HENRICI, Meta-antropologija spolova. Filozofska promišljanja o čovjekovoj dvospolnosti, u: *Communio* 36 (2010.) 107., str. 5.

³⁷ Jedno je drugo pitanje o svećenicima homoseksualcima, tj. o onima koji su tek nakon ređenja otkrili svoje homoseksualne sklonosti. Ne ulazeći ovdje u detalje, mogli bismo reći da tim svećenicima homoseksualnost ne bi trebala biti prepreka u življenju svećeništva, ako imaju na umu sljedeće: priznati pred Bogom svoje homoseksualne sklonosti; ne biti opsesivno opterećen svojom homoseksualnošću, ili hvalisavo razmetati njome, nego erotsku energiju upravljati prema svrsi svećeništva, a to je navještaj Isusa Krista.

očitovanje navedene krize Crkve. Ta se kriza u prijašnjim vremenima pokazivala na drukčije načine, kroz hereze, šizme i podjele u Crkvi. Danas se ona pak pojavljuje, nažalost, u pedofiliji. Premda celibat nije i ne može biti razlog pedofilije, ipak najnoviji skandali ponovno nameću pitanje o celibatu. Već smo u prvom poglavlju istaknuli da je danas celibat još uvijek prihvatljiviji i bolji način ostvarenja svećeničkoga života od braka. Također i uvođenje dviju vrsta svećenika, odnosno onih koji žive u celibatu i »prokušanih muževa« (»viri probati«) koji žive u braku, stvorilo bi još veće probleme: podjelu klera koja bi urodila još većim podjelama u Crkvi, reduciranje svećeničke službe na puku funkcionalnost³⁸ itd. Mišljenja smo da bi se ukinuće celibata kao isključivoga uvjeta za svećeništvo moglo i trebalo zahtijevati samo u dva slučaja. Naime, kad bi celibatom zavladao duh oholosti, odnosno kad bi postao znak moći, trijumfalizma, suobličavanja ovomu svijetu, kad se u njemu ne bi više uopće mogli uočiti evanđeoski savjeti siromaštva i poslušnosti, ali i kad bi celibat postao isključivo mjesto utočišta za homoseksualne osobe, tada bi trebalo ukinuti celibat i dopustiti da svećenicima postaju i oženjeni muškarci.

Je li sada možda već nastupilo takvo vrijeme? Mislim da nije, i da celibatsko svećeništvo, unatoč najrazličitijim krizama, još i dalje predstavlja »jasniji znak« za ostvarenje svećeničkoga poslanja. Postoji živa nada da će i ove »nevolje« potaknuti Crkvu i svećenike da ponovno otkriju važnost i ljepotu celibata, a time i svećeničkoga celibata, kako je to davno već proročki izrekao Hans Urs von Balthasar: »Možda će jedino nevolja naučiti svećenike (»duhovnike«) da ponovno počnu moliti. U međuvremenu, molimo za njih.«³⁹ Ili na jednomu drugom mjestu: »Jamačno: treba razriješiti sve vremenom uvjetovane i često loše povezanosti crkvene službe i nadidenih društvenih struktura. Služba bi tako mogla istupiti u novu, veoma kršćansku nezaštićenost, kako bi otpala zaštitna ljuska feudalnoga i jurističkoga paternalizma: kako tada nezaštićen stoji 'paternalizam' Maslinske gore! Ali jedino je on bitan. On je služenje, samo služenje.«⁴⁰

3. Završni osvrt

Nije još nastupilo vrijeme za ukinuće celibatskoga svećeništva i ova su promišljanja htjela pripomoći da svećenički celibat postane još »jasniji znak« kraljevstva Božjega. Pozivajući se na Gal 6, 14, sv. Ivan Zlatousti, u svojem djelu o djevičanstvu, celibat naziva »raspetim životom«. Takav je život, prema njemu, korijen i plod dje-

³⁸ H. U. v. BALTHASAR, *Pneuma und Institution*, str. 372.: »Viri probati hladno su željezo, koliko god oni bili i željeli biti zauzeti. Neoženjeni pastir vruće je željezo, koje je na taj način jedino u stanju vlastiti žar drugima priopćiti.«

³⁹ H. U. v. BALTHASAR, *Svećenička duhovnost*, str. 63.

⁴⁰ *Isto*, str. 90. Također H. U. v. BALTHASAR, *Sponsa verbi*, str. 425.: »'Ruglo', koje opet nezadrživo proizlazi pri spomenu crkvenih 'časti', jest jedina i velika šansa katoličkoga svećeništva u ovomu vremenu.«

vičanstva.⁴¹ Onaj tko je prihvatio celibat i tako živi svoje svećeništvo, on se odmaknuo od svijeta, dobio je, tvrdi Ivan, lagane i hitre noge te gotovo leti prema nebu. Te misli izvrsno sažimaju sve ono što smo pokušali istaknuti u ovomu razmatranju. Celibat se živi jedino kao »raspeti život«, u znaku križa, ili se uopće ne živi. Celibat je stvarni »raspeti život«, nesituiranost u ovaj svijet, odreknuće od ovoga svijeta, a time i od sebe, i to ne iz mržnje prema ovomu svijetu, nego iz predanosti boljemu i ljepšemu od svijeta, a to je Bog. Tako življeni celibat ne čini svećenika ovosvjetski moćnim. Naprotiv, u očima svijeta on postaje slab i »raspet«. A i njegova ga sama služba »ponižava«, jer uvijek iznova otkriva raskorak između onoga što predstavlja i onoga što živi, kako to snažno upozorava Balthasar: »Njezino [crkvene službe] je 'dostojanstvo' u milosti poniženja zajedno s trpećim Gospodinom, i ako ju se odvoji od toga, postaje banalna i za one velikodušne gubi svoju privlačnu snagu.«⁴² Ali upravo takva celibatska egzistencija ostaje »jasniji znak« Božjega kraljevstva. I kao takav, kao »raspeti život«, celibat izriče i bit svećeničkoga poslanja: sakramentalno predstavljati uvijek veću ljubav Isusa Krista prema Crkvi i prema svijetu. Svojim celibatskim životom svećenik, na taj način u svojem životu, na svojem tijelu ostvaruje ono što sakramentalno i objektivno predstavlja u svojoj službi.

⁴¹ IVAN ZLATOUSTI, *La verginità*, LXXX., str. 272.

⁴² H. U. v. BALTHASAR, *Svećenička duhovnost*, str. 89.

ON PRIESTLY CELIBACY IN THE CRISES OF THE MODERN CHURCH

Ivica Raguz*

Summary

The article is a reflection on the ever burning issue of celibacy in the crises of the contemporary Church. The first section attempts to provide a theological justification of celibacy as a status more appropriate than life in marriage for the realization of the vocation of priesthood. It mentions the Church Fathers who unanimously see celibacy as a condition more perfect than the marital one, which does not mean that somebody becomes more perfect by merely living in celibacy. The second section briefly presents the current situation in the Church, the crisis which has an impact on celibacy itself. Although celibacy is still considered to be a more appropriate means for the realization of the vocation of priesthood, the Church should consider if the existing requirement of celibacy for priests is still reasonable, in the situation where celibacy is comprehended as an expression of power, arrogance or a safe haven for homosexuals. However, despite the mentioned crises, the article can still be understood as a sort of advocacy of priestly celibacy, which can nowadays be a 'clearer sign' of the Kingdom of God.

Key words: *celibacy, priesthood, evangelic advices, marriage, Church.*

* Doc. dr. sc. Ivica Raguz, Catholic Faculty of Theology in Đakovo, J. J. Strossmayer University of Osijek, P. Preradovića 17, p.p. 54, 31400 Đakovo, Croatia, ivica.raguz@djkbhf.hr